

gés, prop de Sàlas» (*Canc. d'Urgell*, núm. 257, el mateix de Cervet): es tracta evidentment del poble de Sant Marcel, en el distr. d'Albi, no massa lluny de Salles, prop de Monestres, i per tant en l'Albigès.

I sobretot el que em va posar en roda algun temps és justament la proximitat considerable del nostre *Albagés* amb l'Albi català, que en dista uns 22 k. (més a l'E.). Jo havia pensat que el nom de L'Albi realment havia de relacionar-se amb el de la ciutat occitana, però en podia ser germà pre-romà. Ara bé l'espina del dubte es clavava més fort en relacionar els dos noms catalans. Llavors, però, havia de ser en un sentit: noms trasplantats de l'Albi i Albigès occitans per refugiats occitans intransigents, els *faidits*, que fugissin a Catalunya fugint de la degolladissa que en feren Simó de Montfort després de la decisiva batalla de 1212, i el fanàtic castellà «San Domingo de Guzman»: «—mateu-los tots, per si de cas: Déu ja triarà allà dalt les ànimes!», «el punyal i la Creu tot d'una peça!»—; i ja se sap que la cosa s'agreuja encara després, en el Llenguadoc, en temps dels nostres Jaume I, Pere el Gran i els seus fills. ¿No podien, doncs, ser noms portats pels *faidits*? Un noble d'entre ells hauria donat nom a L'Albi, un altre a L'Albagés.

Insisteixo que només era dubte. Perquè continuava pensant que tanmateix era ben poc versemblant que L'Albi fos un NL trasplantat: entre altres raons, amb un trasplantament així l'ús amb article seria inexplicable. *Barcelonette* dels Alps, *Benavent*, *Françola*, *Madridejos*, *Cartagena*, *Cantavella*... tants altres noms trasplantats no duen pas article. Per a *Reus* també, per a *Alaró*, per a *Avinyó*, ha calgut rebutjar la hipòtesi d'un trasplantament occità, i inclinar-se per germanor pre-romana: quan hi ha tant de comú en els noms substràtics dels dos vessants pirinencs, he d'ateir-me, quant a L'Albi, al primer judici.

I que aquests noms puguin venir dels *faidits* del S. XIII, és ja idea anacrònica, puix que l'*Albagés* és un poble ja reputat, i amb fort castell, en l'any 1212, i figura en el doc. de Poblet de l'any 1188; no gaire més tard de la conquesta cristiana de Lleida i Tortosa, any 1148, que encara deixà un petit reialme sarraf subsistent algun temps a les veïnes muntanyes de Prades.

L'*Albagés*, doncs, és NP germànic, sense res a veure amb el pre-romà *Albi*.

¹ És visiblement molt antic, visitat en companyia de Casac., abril 1961, on la vella família dels possessors pron. *al baʒis*. És 1 k. vessant amunt a l'esq. de la riera de Sta. Coloma. En depenen el *Molí del Begís*, que és al peu, vora la Riera; i un altre mas més petit *al baʒixot* que és 0h20 més amunt en el vessant. Aquí, doncs, s'ha eliminat *Al-* per deglutinació. Com altres casos possiblement paral·lels, hi afegeix bearn. *Bagès* agre. de Beost, vall d'Ossau [*Baies* S. XII, -yees 1385, PRaymond, *D. Top. BPyr.*], i el nom del poble b.-arag. *Bejís*, entre Xérica i Alpuente [*Bexis* 1176, *Bol. H. Geogr. B. Ar.* II, 101].

ALBAIDA

PRON. MOD.: *albáida* 1935, 1962 etc. Gentilici: *albaidí, -ins*.

⁵ DOC. ANT. Cròn. de Jaume I, p. 490. *Albayda* 1271 (Huici II, 344); 1344 *ACA* (reg. 2009, *Feud.* Joan I, f. 11), 1403 (id. id. *Feud.* Martí 2316); l.z. Vargas c. 1774, *Biblgr.* II, 70.

En aquest llibre passarem ràpidament sobre aquest nom, l'etimologia del qual no presenta cap dubte: abreujament de l'àrab (*mādīna*) *al-baʒda* 'la (ciutat) blanca'.

La cita més antiga, en font musulmana, és en Ibn ʒurradaʒbih (S. IX) (p. 10.9), que dona peu a una observació i una sospita de gran abast històric: la importància que revestiria la ciutat d'Albaida en temps dels moros degué ser extraordinària, sobretot en el període inicial de llur dominació. El geògraf oriental que per la seva llunyania s'havia de mirar les coses hispàniques des d'una perspectiva simplificada, la cita com una de les set ciutats més importants de tot el territori d'Al-Andalus; començant per 'Arbūna 'Narbona', *ʒirūnda* 'Girona', tot seguit *al-Baʒda*, i acabant amb altres quatre, òbvies, del Centre i Sud. Encara sobten aquí més les omissions que aquesta inclusió. Salta a la vista que en aqueixes omissions ha d'intervenir una

parcialitat enemistosa per part del mahometà: Barcelona seria silenciada perquè era la seu principal de l'enemic cristià, que en el S. IX ja avançava i amenaçava més i més en l'Orient (*aš-Šaraq*) d'Al-Andalus; Tarragona «terreny de ningú» despoblada, camp de batalla; d'Alacant potser es pot explicar, com a terra que fins llavors o feia poc havia estat en mans de la gent d'aquell got Teodomir (Todmir) que pactà (els successors dels bizantins, suspects de romanalles cristianes). Però l'omissió de València és una enormitat, que restaria incomprendible, si no conjecturem que en llurs primers temps, el califal i els anteriors, els moros fundaren *Albaida*, com a ciutat llur predilecta, amb un versemblant intent d'humiliar i llevar importància, dins el País Valencià, a l'antiga València, la capital romana, de fortes arrels romanes i hispàniques.

És clar que els fets naturals i autòctons aviat s'hi havien de superposar, i fatalment València rependria la seva natural supremacia, mentre Albaida aniria decaient més i més fins al nivell més comarcal que ha tingut des de la Reconquesta. Però encara en els moments inicials de la redempció cristiana ens sobta la importància relativament cabdal que el *Rept.* ens mostra haver-hi tingut Albaida; car hi apareix en una munió de passatges: algunes dotzenes de cites, i un nombre d'alqueries en el seu vast terme, de 42, verament enorme si ho comparem amb les 120 del terme de València: es veu que encara llavors era la segona en importància, de cap manera equiparable amb el d'altres ciutats tan reputades i antiqüíssimes, que hi podem comparar, per exemple Xàtiva, que només en té 12. Ja SSiv. féu notar aquesta enorme importància, reflectida per la quantiosíssima contribució (p. 25), que li imposà Jaume I l'any 1255, crec la segona entre totes les del Regne.